

Григораш М.С., Нечай Д.В.

студентки,

Науковий керівник: Ісхакова О.М.

старший викладач,

Університет митної справи та фінансів

АНАЛІЗ ТЕНДЕНЦІЇ КОЛИВАННЯ ДОЛАРУ В УМОВАХ КРИЗИ В УКРАЇНІ

На сьогоднішній день Україна переживає мінливість курсу української валюти, що веде до зменшення обсягу інвестицій та експорту, соціально-економічної деградації. Режим функціонування всіх видів валюти в країні є потужним фактором її подальшого економічного розвитку. Коливання обмінних курсів у кризовій ситуації має могутній вплив як на національні економіки, так і на світову економіку, тому проблема стабілізації обмінного курсу валют є актуальною.

У дослідження валютного ринку та валютного регулювання великий внесок зробили такі українські науковці, як А. Баронін [1, с. 48-55], Е. Найман [1, с. 55-62], та інші.

Валютний курс – вагомий інструмент державної політики. Регулювання валютного курсу має сприяти нарощуванню виробництва та зростанню чистого експорту, що є визначальним фактором економічного розвитку України.

Складна політична й економічна ситуація, що склалася в Україні протягом 2014–2016 рр., спровокувала розгортання кризових явищ на валютному ринку. У 2014 р. почалися обвальна девальвація національної валюти та стрімка інфляція, що було результатом суттєвих змін у кон'юктурі валютного ринку України. Загострення конфлікту на Донбасі призвело до руйнівних наслідків для національного виробництва. Після 2014 р. курс валют почав зростати непередбачуваними темпами. Лише транші МВФ змогли викликати його зниження, чим користувалися спекулянти валютного ринку, які відіграють не останню роль у впливі на коливання курсу валют. Спричинена недовіра до гривні серед українського населення призвела до відмови від національної валюти на користь долара США, а також до непрогнозованих доходів спекулянтів і ще більшого падіння гривні [2].

У 2015 р. були негативні показники на валютному ринку, які обґрунтовані зменшенням обсягів надходження іноземної валюти з приводу інвестицій, кредитів та виручки з експорту. Офіційний та ринковий курси гривні помітно знецінювалися відносно долара США. Водночас Національний банк продовжував проводити валютні інтервенції з урахуванням підтримки платежів «Нафтогаз України» за

імпортований газ [3]. Упродовж лютого 2015 р. офіційний курс гривні відносно долара США зменшився на 71,82 % та на кінець місяця становив 2 776,31 грн. за 100 дол. США [4].

Загострення ситуації на Сході, політична нестабільність у світі та приближення строків розрахунків України за зовнішніми боргами призвели до ще більшого знецінення гривні, що можна було прослідкувати у кінці 2015 р. порівняно з третім кварталом 2015 р., який характеризувався більш спокійною ситуацією на валютному ринку країни. У результаті погіршення економічної ситуації ажіотажний попит на іноземну валюту збільшується, через що НБУ приймає рішення щодо обмеження купівлі та обміну іноземної валюти, що має вплив на розрахунки з нерезидентами з приводу імпорту продукції, закупівлі.

З 5 березня 2016 р. набула чинності Постанова Правління НБУ № 140 «Про врегулювання ситуації на грошово-кредитному та валютному ринках України» [5]. Державне регулювання валютного ринку України за останні роки показало, що на сьогоднішній день Національний банк України не в змозі монетарними засобами здійснювати валютне регулювання в період кризових загострень [6]. Через негнучкість пропозиції НБУ не має іншого вибору як установлювати дані обмеження, що спрямовані на зменшення попиту на іноземну валюту.

Необхідно зазначити, що на сьогоднішній день істотною проблемою, що впливає на функціонування валютного ринку та встановлення обмінних курсів, є високий рівень доларизації економіки України. Така тенденція призводить до неочікуваних ризиків під час коливання курсу долара США. Водночас доларизація характеризує залежність української економіки від зовнішніх механізмів, що негативно впливають на весь грошово-кредитний сектор. Малий та середній бізнес України все більше використовує долар США як засіб платежу, а населення – щоб заощадити кошти. Керівництву НБУ доцільно було б розробити систему заходів щодо зниження доларизації економіки, адже залежність України від долара США провокує збільшення ризиковості, що на сьогоднішній день є дуже небезпечним для всієї економіки країни.

Наслідки доларизації:

- зниження попиту на національну валюту;
- зниження ефективності монетарної політики внаслідок послаблення управлінської позиції центрального банку щодо регулювання грошово-кредитного ринку;
- зростання залежності внутрішнього грошового обігу від шоків зовнішнього ринку;
- деформація каналів грошової пропозиції та зростання валютних ризиків центрального банку;

- необхідність в утриманні завищеного обсягу міжнародних резервів або залучення зовнішніх кредитів, у тому числі Міжнародного валютного фонду;

- зростання валютних ризиків та ризиків втрати фінансової стійкості;

- обмеження можливостей центрального банку щодо впливу на вартість ресурсів на грошово-кредитному ринку;

- зменшення кредитних ресурсів банків та інвестиційних можливостей фінансової системи.

Основною метою інфляційного таргетування є підтримка визначеного рівня інфляції, але треба враховувати, що на інфляцію впливають фактори не тільки монетарного характеру, які НБУ контролювати не може. Отже, НБУ не має можливостей для повного управління і підтримки рівня інфляції на заданому рівні.

Україні варто прагнути до переходу на режим плаваючого (не вільно плаваючого) обмінного курсу під контролем Національного банку й уникнути повернення до режиму фіксованого обмінного курсу. На перехідний період до проведення повноцінних інституціональних реформ НБУ буде змушений зберегти більшу частину валютних обмежень. Зняття останніх знову дестабілізує валютний ринок і лише погіршить економічну ситуацію [1, с. 55].

Послаблення динаміки розвитку, висока заборгованість країни, неефективне використання ресурсів держави, зниження привабливості інвестиційного середовища вказують на те, що в найближчі роки країна все ще буде знаходитися під впливом девальвації, тому стратегію монетарної політики доцільно будувати з урахуванням даного чинника. Внаслідок девальвації національної грошової одиниці відбувається дорожчання імпорту, через що підвищуються цінові індекси в країнах, що залежать від імпорту. Водночас девальвація може спричинити інфляційні тиски на внутрішні ринки через конкурентні товари зовнішнього ринку.

Вдосконалення законодавчої бази щодо валютного регулювання, чітка визначеність на валютному ринку та недопустимість не контрольованих інтервенцій НБУ сприятимуть поступовому виходу національної економіки з кризи.

В умовах нестабільного розвитку економіки для врегулювання доларизації в Україні, на нашу думку, доцільним є:

- встановлення граничних розмірів маржі валютних операцій [7, с. 16];

- перехід на режим плаваючого (не вільно плаваючого) обмінного курсу під контролем Національного банку [1, с. 61];

- посилені перевірки щодо виконання резидентами зобов'язань своєчасних розрахунків в іноземній валюті за експортними контрактами;
- в умовах реалізації політики інфляційного таргетування центральний банк має бути готовим вживати першочергових заходів, спрямованих на приборкання девальвації, і вже на цій основі запроваджувати антиінфляційні монетарні заходи [1, с. 42];
- збільшення операцій із валютними деривативами та строковими контрактами;
- припинення воєнних дій на території України.

Отже, запровадження в умовах кризи цих та інших елементів валютної та монетарної політики має відбуватись в комплексі тактичних фінансових заходів щодо реалізації загальнодержавної стратегії економічного зростання.

Список використаних джерел:

1. Сучасна валютна політика та особливості її реалізації в Україні / Наук. ред. В. Юрчишин. – Київ : Заповіт, 2016. – 120 с.
2. Основні тенденції валютного ринку України за січень 2014 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=5513473.
3. Основні тенденції валютного ринку України за січень 2015 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=14701431.
4. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/>.
5. Постанова Правління Національного банку України «Про врегулювання ситуації на грошово-кредитному та валютному ринках України» від 03.03.2016 № 140 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0140500-16>.
6. Дуда Б. Літнє потепління валютної політики НБУ – лібералізація замість репресій / Б. Дуда [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://news.finance.ua/ua/news/-/382072/bogdan-duda-litnye-poteplinyavalyutnoyi-polityky-nbu-liberalizatsiya-zamist-represij>.
7. Батракова Т.І. Причини виникнення девальвації гривні та шляхи її подолання / Т.І. Батракова, А.О. Синєокий // Молодий вчений, 2016. – № 1. – С. 16-19.